

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page4>

2. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 № 966-IV [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

3. Положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) управління праці та соціального захисту населення виконавчого комітету Ожтябрської районної у м. Полтава ради.

Калініченко Ю. Г.

(наук. кер. – ст.викл. Блоха Я.Є.)

*студент III курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Чинне національне законодавство України на жаль не містить розгорнутого визначення терміна «моральна шкода». Лише згадується про моральну шкоду у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р.: «Моральна шкода – шкода, яку заподіяно особистим немайновим правам суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та яка призвела або може призвести до збитків, що мають матеріальне вираження» [1] та у Законі України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 р. «Моральною шкодою визнаються страждання, заподіяні громадянину внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими людьми, інших негативних наслідків морального характеру» [2].

Пункт 3 постанови Пленуму Верховного суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р. № 4 містить більш чітке визначення моральної шкоди, але постанова Пленуму є підзаконним нормативно-правовим актом. Відповідно до цієї постанови: «...під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб» [3].

Згідно з чинним законодавством моральна шкода може полягати, зокрема у пониженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, мо-

ральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я; у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом; у порушенні нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків.

Таким чином, можна зробити висновок: фізичні страждання – це фізичний біль, функціональний розлад організму, зміни в емоційно-вольовій сфері, інші відхилення від звичайного стану здоров'я, які є наслідком дій (бездіяльності), що посягають на немайнові блага або майнові права громадянина. Моральні страждання, як правило, виявляються у відчуттях страху, сорому, приниження, а також в інших, несприятливих для людини в психологічному аспекті, переживаннях, пов'язаних із втратою близьких, роботи, розкриттям лікарської таємниці, неможливістю продовжувати активне громадське життя, з обмеженням або позбавленням яких-небудь прав громадян тощо.

Під моральною шкодою варто розуміти моральні або фізичні страждання, які зазнала особа у результаті протиправного діяння (бездіяльності), обмеження або позбавлення належних йому особистих немайнових прав і благ.

Під моральними стражданнями як емоційно-вольовими переживаннями людини варто розуміти пережиті нею почуття приниження, роздратування, пригніченості, гніву, сорому, розпачу, неповноцінності, стану психологічного дискомфорту тощо. Ці почуття можуть бути викликані, наприклад, протиправним посяганням на життя і здоров'я як самої особи, так і її близьких родичів (батьків, дружини, дитини, брата, сестри); незаконним позбавленням чи обмеженням волі або права вільного пересування; заподіянням шкоди здоров'ю, у тому числі спотворенням відкритих частин тіла людини шрамами та рубцями; розкриттям сімейної, особистої або лікарської таємниці; порушенням таємниці листування, телефонних чи телеграфних повідомлень; поширенням інформації, яка не відповідає дійсності, відомостей, що ганьблять честь та гідність громадянина; порушенням права на ім'я, порушенням його авторських і суміжних прав тощо.

Під фізичними стражданнями варто розуміти фізичний біль, який зазнала особа у зв'язку із вчиненим проти неї насильством або заподіянням шкоди здоров'ю.

Таким чином, до випадків заподіяння моральної шкоди можна віднести моральні переживання в зв'язку з:

- втратою рідних або спричиненням шкоди їх здоров'ю;
- неможливістю продовжувати активне громадське життя;
- порушенням звичайних життєвих зв'язків;
- втратою роботи;

- порушенням прав споживача;
- розкриттям сімейної, особистої, лікарської таємниці; поширенням відомостей, які не відповідають дійсності або що ганьблять честь, гідність чи ділову репутацію громадянина;
- тимчасовим обмеженням або позбавленням будь-яких прав (свобод);
- фізичним болем, що пов'язаний з заподіяним каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або в зв'язку з захворюванням, яке виникло в результаті моральних страждань, тощо.

Варто додати, що дві глави Цивільного кодексу України присвячені особистим немайновим правам фізичної особи, однак навіть вони не визначили дане поняття належним чином, тому, очевидно, поняття «моральна шкода», потрібно подати більш розгорнуто у чинному законодавстві, що, на нашу думку, може допомогти у розгляді даної проблеми у різних державних інстанціях і прийнятті правильних рішень.

Література:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
2. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину не-законними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Закон України від 1 грудня 1994 р. № [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр>.
3. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (не-майнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного суду України від 31 березня 1995 р. № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435- IV (Редакція станом на 11.02.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Курбала Ю. А.

(наук. кер. – ст. викладач Терещенко А. В.)

студентка IV курсу факультету лінгвістики та права

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародного науково-технічного університету»

імені Юрія Бугая

СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ

Серед конституційних екологічних прав громадян чільне місце посідає їх право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, яке належить до основних (фундаментальних) природних прав і